

2006/5 (september - december 2006)

- Vreemd paringsgedrag bij de Gladde slang
- Albino Alpenwatersalamander waargenomen tijdens een paddenoverzetactie te Ulvenhout (Nederland)
- Hazelworm en regenworm: voedselpredatie of paringsgedrag?
- Waarneming van een Vuursalamander uit Portugal te Oostende
- Heet van de naald: het paddenportaal!
- Het oog lijkt groter dan de maag
- Rugstreepad in beeld in Flevoland
- Maleisische Slangenkonink sterft aan slangenbeet
- Menselijke hulp net op tijd
- Schildpadden in beslag genomen op de luchthaven van Milaan
- Thailandse douane neemt 200 krokodillen in beslag

Vreemd paringsgedrag bij de Gladde slang!

In de Schönower heide in de omgeving van Bernau (Duitse Bondsrepubliek) werd tijdens een radiotelemetrisch onderzoek een vreemd paargedrag bij slangen waargenomen. Een 45 cm lang mannetje Gladde slang (*Coronella austriaca*) probeerde op 2 september 2004 te paren met een vrouwtje van ongeveer 70 cm. De staarten van beide dieren waren in elkaar verstrengeld en sporen van anaal secreet waren op het lichaam van het vrouwtje aanwezig. Tijdens het paringsspel is het normaal dat het mannetje het vrouwtje in de hals bijt maar bij dit mannetje stak het vrouwtje ongeveer 4 cm in zijn muil. Toen het mannetje de waarnemer in de gaten had, trok hij zich terug in een braamstruik en hield hij het wijfje verder in zijn muil vast. Jammer genoeg kon het gedrag van beide dieren niet meer verder gevolgd worden maar de volgende morgen werden ze op ongeveer 1 m afstand van elkaar in dezelfde biotoop aangetroffen.

Kannibalisme onder Gladde slangen is verre van ongewoon. In Wit-Rusland bv. zou het dieet van de Gladde slang voor maar liefst 10.3 % uit soortgenoten bestaan. Waarschijnlijk was echter in dit geval het vrouwtje te groot om door het veel kleine mannetje naar binnen gewerkt te worden. Volgens de waarnemer is het ook mogelijk dat het mannetje het vrouwtje omwille van seksuele motieven aanvankelijk benaderd heeft maar dat het kannibalistisch

gedrag van het mannetje, éénmaal de partner bij de kop was gegrepen, stilaan de bovenhand had genomen.

Literatuur

Simang A., 2006. Außergewöhnliches Verhalten einer Schlingnatter (*Coronella austriaca*). Elaphe, 14, 2: 57-58.

Albino Alpenwatersalamander waargenomen tijdens een paddenoverzetactie te Ulvenhout (Nederland)

In Ulvenhout, net over de grens met België, werd bij het afbreken van een paddenscherm een albino Alpenwatersalamander (*Mesotriton alpestris*) (fig. 1) gevonden. Het was een vrouwtje met een licht gelige huidskleur en rode ogen. In de vorige nummers van de Hyla-Flits kwam albinisme bij amfibieën al een paar keer aan bod, zij het dat toen vooral aandacht werd geschonken aan albino legsels. Maar ook bij volwassen dieren blijkt het geen zeldzaam verschijnsel te zijn en komt het zowel bij kikkers, padden en salamanders voor (Hofstra & Zuiderwijk, 1997; Karbe & Karbe, 1986 en 1988; Klemz & Kühnel, 1987, Lutzmann, 1997; Malkmus, 1993). Soms blijken albinosalamanders een grote mate van agressiviteit te ondervinden van normaal gekleurde soortgenoten. In een kunstmatige tuinvijver in Duitsland bv. werd een albino mannetje van de Kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*) door meerdere geslachtsrijpe soortgenoten aangevallen. Het slachtoffer werd door de andere watersalamanders niet enkel met kopstoten belaagd maar werd ook in het lichaam en de ledematen gebeten (Necas *et al.*, 1996). Uit waarnemingen blijkt ook dat flavistische (partiële albino's) vrouwtjes soms door normaal gekleurde mannetjes niet als geslachtspartner herkend worden (Berger, in Necas *et al.*, 1996). Volgens de auteurs wijzen hoger vermelde waarnemingen op het bestaan van ethologische selectiemechanismen waarbij albinisme en andere kleurafwijkingen als selectie criterium fungeren zodat toevallig ontstane kleurvarianten binnen de verdere evolutie van een populatie uitgesloten worden.

Fig. 1. Albino Alpenwatersalamander uit Ulvenhout
(foto Georgine Das)

Literatuur

Hofstra J. & A. Zuiderwijk, 1997. Albinokikkers in Nederland. Lacerta, 55 (4): 165-169.

Necas P., D. Modrý & T. Bublík, 1996. Aggressionsverhalten von männlichen Teichmolchen (*Triturus vulgaris*) gegenüber einem albinotischen Geschlechtsgenossen. Salamandra, 32(2): 123-125.

Karbe B. & D. Karbe, 1988. Fund eines adulten Albino-Grasfrosches *Rana temporaria* Linnaeus, 1758 in Overath, Oberbergisches Land. Salamandra, 24, 4:316-317

Klemz C. & K.D. Kühnel, 1987. Ein albinotischer Seefrosch *Rana ridibunda* Pallas, 1771 aus Sibenik, Jugoslawien. Salamandra, 23, 4:280-281

Lutzmann N., 1997. Albinismus beim Bergmolch (*Triturus alpestris alpestris* [Laurenti, 1815]). Elaphe, 5, 1:90-91

Klemz C. & K.D. Kühnel, 1986. Ein Beitrag zum Albinismus beim Moorfrosch *Rana arvalis* Nilsson, 1842. Salamandra, 22, 2/3:190-195

Hazelworm en regenworm: voedselpredatie of paringsgedrag?

Half augustus 2006 werd te Nismes een Hazelworm (*Anguis fragilis*) gefotografeerd die een regenworm vooraan in het lichaam beet (fig. 2). Het tafereeltje speelde zich af rond 16.00, in het midden van een onverharde weg en na een fikse regenbui. De regenworm zette onverstoorde zijn weg voort terwijl de Hazelworm hem in de nek vastgreep. Jammer genoeg loste laatstgenoemde zijn greep tijdens de fotosessie.

De fotograaf vroeg om meer inlichtingen over dit voor hem toch wel eigenaardig gedrag. Sommigen suggereerden dat het bijten in de regenworm vermoedelijk verband hield met het paringsgedrag van het reptiel. Bij Hazelwormen is het immers een bekend verschijnsel dat de mannetjes met behulp van de kaken de vrouwtjes tijdens de paring achter de kop krachtig vastgrijpen.

Fig. 2. Hazelworm en regenworm: paringsgedrag of een 'stukje eten' (foto Johan De Meirman)

We kunnen ons echter moeilijk voorstellen dat de feromonen (geurstoffen die het lichaam afzet en het seksuele gedrag stimuleren) van de regenworm (voor zover die al aanwezig zijn) een Hazelworm seksueel zouden stimuleren. Meer dan waarschijnlijk speelde zich hier een minder idyllisch tafereeltje af en probeerde de Hazelworm de regenworm naar binnen te werken. Gelet op het geringe grootteverschil tussen predator en slachtoffer is de kans echter klein dat het reptiel hierin geslaagd zou zijn. In tegenstelling tot slangen, waarbij boven- en onderkaak ter hoogte van het vierkantsbeen met elastische vezels zijn verbonden waardoor ze relatief grote prooien kunnen naar binnen werken, is dat bij hagedissen (waartoe de Hazelworm behoort) niet het geval.

Waarneming van een Vuursalamander uit Portugal in Oostende

Dat dieren uit hun natuurlijk verspreidingsgebied wel eens op een andere plaats belanden, is helemaal niet uitzonderlijk. Uiteraard is dit meestal het gevolg van een accidentele of moedwillige antropogene actie en dat moeten ook Vuursalamanders aan de lijve ondervinden. Enkele jaren terug werd door Joris Pinseel te Essen (Horendonk) in de provincie Antwerpen een Vuursalamander (*Salamandra salamandra terrestris*) gevonden in een verluchtingsopening van een huis. Het dier was een

Fig. 3. De Portugese Vuursalamander uit Oostende (foto Yves Adams)

onvrijwillige passagier van een houttransport uit Frankrijk. Vorige maand vond een voorbijganger een Vuursalamander (fig. 3) langs een tuin in de Dr. Verhaeghenstraat te Oostende. De salamander werd binnengebracht in het Opvangcentrum voor vogels en wilde dieren, werd er gefotografeerd en werd door ons gedetermineerd als *Salamandra s. gallaica*. Deze Iberische ondersoort leeft in Midden- en Noord-Portugal en het noordwesten van Spanje. Het Iberisch schiereiland is trouwens van uitzonderlijk groot belang voor de vuursalamandergroep omdat er niet minder dan negen ondersoorten voorkomen. *S. s. gallaica* laat zich vrij gemakkelijk determineren aan de hand van zijn nogal vrij spitse kop en op basis van het vele rood in het gele vlekkenpatroon. De gele vlekken zijn zeer variabel van vorm en kunnen haak-, oog- of ringvormig zijn of zelfs de vorm van een hoefijzer hebben. In Portugal leven Vuursalamanders in nagenoeg alle woudtypes, uitgenomen in *Eucalyptus*-aanplanten.

Heet van de naald: het paddenportaal!

Sinds begin december staat het paddenportaal op onze website (www.hylawerkgroep.be). Het paddenportaal laat de coördinatoren van de paddenoverzetacties toe zelf hun resultaten in te voeren. Na registratie van persoonlijke gegevens (e-mail adres, naam, adres en wachtwoord) kunnen de resultaten ingevoerd worden onder het menu 'Inbrengen gegevens'. In het portaal kan je sorteren op gemeente en locatie waar de overzetactie plaats heeft. Onder dit menu kan je ook een nieuwe overzetactie invoeren. Voor detailgegevens (dag per dag) kan gebruik gemaakt worden van een Excel werkblad. De paddenoverzetacties kunnen nu ook geregistreerd worden onder de naam van een vereniging of plaatselijke Natuurpuntafdeling zodat iedereen de pluimen krijgt die hij/zij verdient.

Het oog lijkt groter dan de maag

Pythons zijn wurgslangen die relatief grote prooien kunnen opeten. Het zijn 'sit and wait'-predators die soms dagenlang liggen te wachten op plaatsen (migratieroutes, drinkplaatsen, enz.) waar potentiële prooidieren voorbijkomen. Een prooi wordt dan door een snelle uitval en met behulp van de in de muil naar achteren gerichte, licht gekromde tanden, vast gegrepen. Vervolgens wordt ze door een wurggreep gedood.

Maar soms blijkt het slachtoffer te groot te zijn. In september dienden brandweerlui in de Maleisische stad Kampung Jabor een 5.5 m lange Netpython (*Python reticulatus*) van de straat te slepen. De slang had een zwanger schaap naar binnen gewerkt (fig. 4) en kon zich hierdoor niet meer bewegen, laat staan zijn maaltijd verteren. De python was door de actie van de brandweerlui zodanig in stress dat zij haar prooi terug uitbraakte. De python overleefde de hele operatie.

Een andere python verliep het minder goed. Onderzoekers vonden in Florida's Everglades National Park een 4 m lange dode python die getracht had een 2 m lange Alligator (*Alligator mississippiensis*) op te eten. De alligator was nagenoeg volledig intact en stak met zijn staart door het opengereten middelste deel van het lichaam van de slang (fig. 5). De onderzoekers vermoeden dat de prooi te

Fig. 4. Een zwanger schaap te groot voor deze Netpython uit Maleisië?

groot was om door de python verteerd te worden. Anderen daarentegen suggereren dat een tweede alligator vermoedelijk op het toneel verscheen en dat deze een stuk uit het lichaam van de python beet waardoor de opgegeten prooi kon naar buiten steken. Wie het bij het rechte eind heeft, blijft gissen. Feit is dat er de laatste 20 jaar in de Everglades regelmatig confrontaties plaatsvinden tussen Aziatische pythons en autochtone alligators. Hoe die pythons daar verzeild raken? Pythons zijn

Fig. 5. De opengereten python

zeer in trek bij terrariumhouders maar af en toe kiest een slangenhouder voor een ander hobby en dumpst hij de slangen in de vrije natuur. Door het gunstig klimaat kunnen veel tropische soorten er probleemloos overleven. Aziatische pythons blijken in de Everglades nu belangrijke concurrenten te zijn van alligators.

Bron: National Geographic News, 6 en 15 september 2006

Rugstreeppad in beeld in Flevoland

De Rugstreeppad (*Epidalea calamita*) (fig. 6) is zeer mobiel en koloniseert snel nieuwe leefgebieden. De soort komt in Nederland plaatselijk algemeen voor en kan zich ook vestigen op terreinen die bouwrijp zijn gemaakt. Omdat de soort in Nederland strikt beschermd is door de Flora- en Faunawet, kon men niet verder met sommige bouwprojecten. Dit vormde de aanleiding voor de opdracht van de Provincie Flevoland en het ministerie van LNV voor een vlakdekkend onderzoek. Uit het onderzoek, waaraan 22 vrijwilligers meewerkten, bleek dat de soort wijd verspreid voorkomt in de Noordoostpolder en lokaal in oostelijk en zuidelijk Flevoland. Dit onderzoek dient als basis

Fig. 6. Rugstreeppadden in amplexus (foto H. Willocx)

voor het ecologisch onderzoek dat RAVON in 2006 en 2007 uitvoert. Op basis van beide onderzoeken wordt het 'Managementplan Rugstreeppad Flevoland' opgesteld, waarin wordt aangegeven hoe met de Rugstreeppad in bouwprojecten kan worden omgegaan.

Maleisische Slangenkonink sterft aan slangenbeet

Ali Khan Samsudin, de beroemdste slangenbezweerder van Maleisië, is vrijdag overleden nadat hij de dag ervoor tijdens een show door een Koningscobra (*Ophiophagus hannah*) (fig. 7) was gebeten.

De 48-jarige Ali stond bekend als de Slangenkonink. Hij brak in het verleden een record door 40 dagen in het gezelschap van 400 slangen door te brengen en trad ook op met andere giftige dieren. In 1997 vestigde hij een wereldrecord door 21 dagen in een glazen bak met 5.000 schorpioenen te leven. Voorwaar een merkwaardig man dus.

'In het verleden was hij al vele malen gebeten, waarvan drie keer door een Koningscobra', aldus de zoon van de Slangenkonink, Amjad Khan. 'Hij werd door zijn eerste Koningscobra gebeten toen hij 21 was', aldus de 21-jarige zoon tegenover een plaatselijke krant. 'Misschien kon zijn lichaam het niet meer aan vanwege zijn diabetes', zo luidt het. Ali laat twee vrouwen, vijf kinderen en een hoop slangen achter.

Fig. 7. Een Koningscobra uit het vroegere serpentarium te Brugge (foto R. Jooris)

Belang van Limburg

Menselijke hulp net op tijd

Tijdens een ornithologische uitstap ontdekten vogelaars in een kleine poel een Sijs die gevangen zat in kikkerdril van een Bruine kikker (*Rana temporaria*). Vermoedelijk wilde de Sijs gewoon wat drinken en kwam ze vast te zitten in de grote klomp dril. De vogel werd bevrijd door de vogelaars en ging na een poetsbeurt opnieuw op de wieken.

Vogelkundliche Nachrichten aus Oberösterreich, 12 (2) 2004: 35 - 36

Schildpadden in beslag genomen op de luchthaven van Milaan

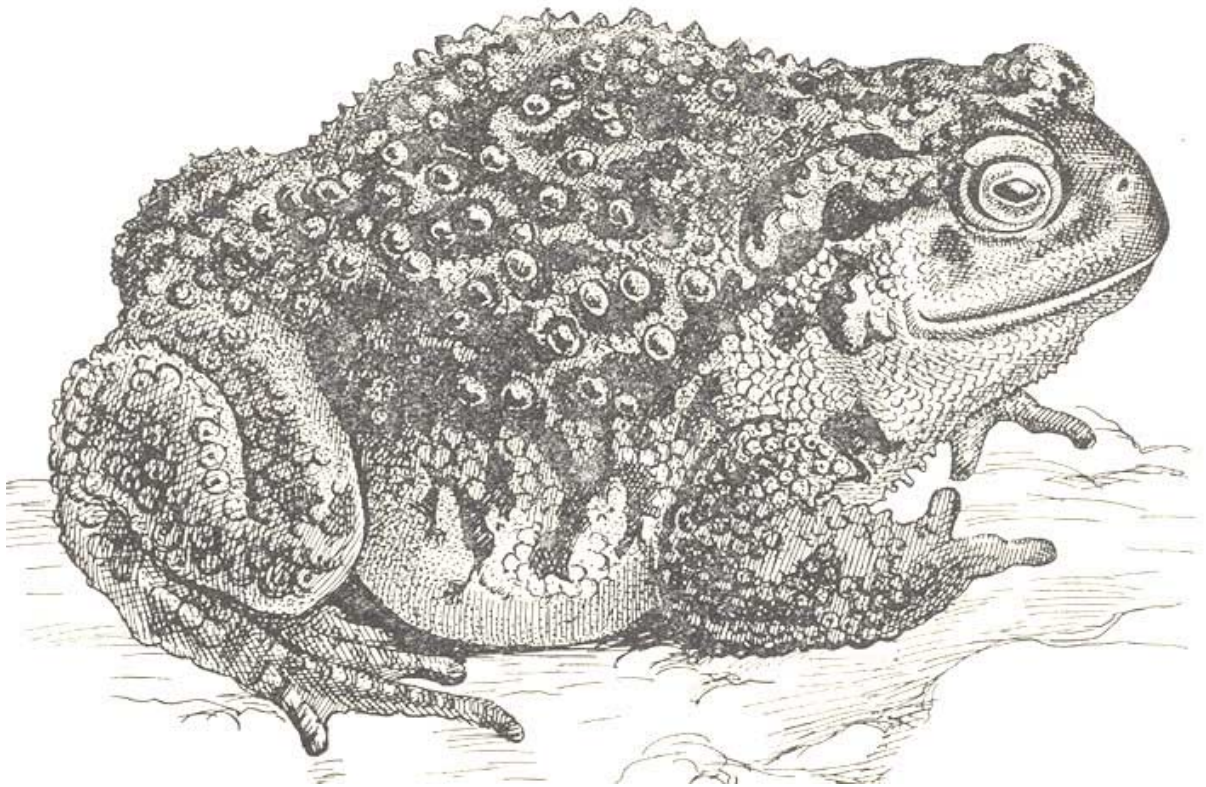
Meer dan 400 Egyptische landschildpadden (*Testudo kleinmanni*) werden half november op de luchthaven van Milaan in beslag genomen. De Egyptische landschildpad is een sterk bedreigde soort die vanwege haar relatief geringe grootte sterk in trek is bij terrariumliefhebbers. De handel in deze soort is sterk gereguleerd door CITES. De Egyptische landschildpad staat op bijlage A van de EEG Verordening 338/97 en het invoeren in de Europese Gemeenschap is slechts toegelaten indien de nodige controles zijn verricht en een invoervergunning is afgegeven. Deze invoervergunning kan enkel gegeven worden na een gunstig advies van de wetenschappelijke studiegroep die nagaat of de handel in de soort geen nadelig effect zal hebben op de instandhouding van de populaties.

Mededeling Federale Politie, Dienst Leefmilieu en Dierenwelzijn

Thailandse douane neemt 200 krokodillen in beslag

Begin oktober 2006 heeft de Thaise douane in de havenstad Sri Ratcha, op 80 km ten zuiden van Bangkok, 200 illegaal ingevoerde krokodillen in beslag genomen. De dieren werden ingevoerd uit Cambodja, zijn ongeveer 1.5 m groot en waren geëxporteerd door de eigenaar van een krokodillenfarm. Volgens de directeur van het douanekantoor was de havenstad enkel maar een transitplaats. Op illegaal transport van dieren staat in Thailand een fikse boete en een gevangenisstraf van maximum tien jaar.

Mededeling Federale Politie, Dienst Leefmilieu en Dierenwelzijn

Redactie FLITS nummer 2006/5:

Hoofdredactie: Robert Jooris en Dominique Verbelen

Redactiemedewerkers: Gijs Damen, Peter Engelen, Bart Hoeymans

Werkgroep Hyla

Voorzitter:

Bart Hellemans, Otterdreef 7
2980 Halle Zoersel.
Tel. 03/384.33.56
Gsm : 0473/29.21.63
email: bart.hellemans@skynet.be

Secretaris:

Robert Jooris, Gemoedsveld 3
9230 Wetteren
tel. 09 369 42 28
e-mail
hyla@natuurpunt.be
robert.jooris@natuurpunt.be

Penningmeester:

Jan Van Der Voort, A.Wolfsstraat 24/1
2900 Schoten
tel. 03 658 38 79
e-mail:
jan.vandervoort@hylawerkgroep.be

Webmaster:

Gijs Damen, Dorpsstraat 2/2,
3971 Heppen
tel. 011 391 839
www.hylawerkgroep.be

rekeningnr. HYL: 748-0162358-83

Provinciaal verantwoordelijken:

- Antwerpen : Jan Van der Voort
- Oost-Vlaanderen : Robert Jooris
e-mail: robert.jooris@skynet.be
- West-Vlaanderen: Stefaan Parreyn,
Kruisekestraat 346, 8940 Wervik
gsm 0477 33 58 64
e-mail: stefaan.parreyn@telenet.be
- Vlaams Brabant : Mark Lehouck,
Rotselaarsesteenweg 99, 3018 Leuven
tel. 016 44 49 36
e-mail: mark.lehouck@pandora.be
- Limburg : Peter Engelen, 1 Meilaan 13
3650 Dilsen-Stokkem
tel. 089 75 66 09
e-mail: peter.engelen@euphonymet.be

Leden van Natuurpunt vzw kunnen zich laten opnemen in het adressenbestand van Hyla.

Wat is Hyla?

Hyla is de herpetologische werkgroep van de Natuurpunt Studie vzw. Hyla tracht de belangstelling en de inzet van een groter publiek te bekomen door het geven van lezingen, organiseren van herpetologische excursies, publiceren van brochures en verspreiden van posters. Verder is Hyla bezig met tal van herpetologische studies o.a. studie van de Gladde slang in Kalmthout, poeleninventarisatie in Vlaanderen en de bestudering van het groene kikkercomplex. Ook op het vlak van bescherming van onze inheemse herpetofauna is Hyla zeer actief. Jaarlijks worden tienduizenden amfibieën veilig de weg overgezet, die de tocht naar hun paaiplaatsen kruist. Met de aanleg van poelen creëert Hyla zowel in reservaten als in landbouwgebied nieuwe biotopen voor kikkers en salamanders.

